

Лекція 14

- 14.1. Вплив міжнародного територіального поділу праці на формування міждержавних економічних зв'язків
- 14.2. Сучасний стан зовнішньоекономічних зв'язків України
- 14.3. Проблеми та перспективи розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України
- 14.4. Інтеграція України у світове господарство

Ключові категорії теми: міжнародні економічні зв'язки, зовнішньоекономічна політика, експорт, імпорт

14.1. Механізм зовнішньоекономічної діяльності України: сутність та принципи формування

В сучасних умовах економічного розвитку України зовнішньоекономічні відносини - одна з найважливіших сфер її діяльності. Створення і розвиток цих відносин з усіма країнами світу, і особливо з найбільш розвинутими, сприятиме інтернаціоналізації виробництва, підвищенню рівня його технології та якості продукції. Тільки цим шляхом Україна зможе інтегруватися в Європейський і світовий ринок. В той же час структура та обсяги експорту не відповідають стану України у

світогосподарських зв'язках. У країна, населення якої становить майже 1,5% населення світу, країна, яка має великий промисловий і природно-ресурсний потенціал, має невідповідно низьку частку у світовому експорті - 0,2%. Якщо у Канаді на душу населення експортується продукції на суму 5,6 тис. дол., Німеччині - 5,1, Франції - 4,1, Італії - 3,3, Японії - 3,2, Великобританії - 3,1, США - 2,0, Росії - 0,4, то в Україні - 0,2-0,3 тис. дол. Жодна країна світу, на якому б рівні економічного розвитку вона не знаходилась, не може нормально розвиватися поза світовим господарством, без тісних економічних зв'язків з іншими країнами світу.

Міжнародні економічні зв'язки - це система господарських зв'язків між національними економіками країн на основі міжнародного поділу праці. Саме зовнішні економічні відносини сприяють зростання національного доходу, прискореному розвитку науково-технічного прогресу, підвищенню рівня життя населення. Крім того, зовнішні економічні зв'язки впливають на загальну атмосферу довіри між країнами, на зміцнення їх партнерських відносин та взаєморозуміння і добросусідства.

Зовнішньоекономічна політика - це система заходів уряду, яка направлена на зміцнення позицій країни у світовій економіці, в міжнародних економічних стосунках.

Для України на сучасному етапі розвитку її економіки особливо важливим є повне і ефективне використання зовнішніх економічних зв'язків для вирішення нагальних науково-технічних і господарських проблем. Розвиток ефективних зовнішньо- економічних зв'язків дасть змогу Україні швидше подолати глибоку економічну кризу, сприятиме стабільному і швидкому розвитку продуктивних сил і зростанню на цій основі життєвого рівня населення. Відомо, що країна, яка не

розвиває зовнішню торгівлю, не має господарських зв'язків з іншими країнами світу, змушена збільшити витрати виробництва приблизно в півтора - два рази.

Україна як молода суверенна держава не має достатнього досвіду налагодження економічних зв'язків з іншими країнами світу. Тому вона робить перші кроки на шляху до входження у

світове господарство. Цьому сприяє створення відповідної правової бази і прийняття законів: Закону "Про зовнішньоекономічну діяльність України", Закону "Про створення експортно-імпортного банку", Закону "Про іноземні інвестиції", а також Декретів Кабінету міністрів України. Об'єктивними причинами, що перешкоджають нині входженню України як повноправного партнера у світове господарство, є низька конкурентоспроможність її продукції на світових ринках. З вітчизняних промислових товарів на ринках далекого зарубіжжя може конкурувати не більше 1%. Крім того, навіть ті товари, на які є попит на зовнішніх ринках, не відповідають міжнародним стандартам. Так, майже весь чавун не має світових сертифікатів, йому властивий низький обсяг номенклатури відливок, що спричиняє велику металомісткість продукції, а відходи металу зростають до 25%. Крім того, в Україні недосконалою є система управління зовнішньоекономічною діяльністю. До основних причин, що зумовило сучасний рівень розвитку зовнішньо- економічних зв'язків країни, слід віднести такі.

Після розпаду колишнього Радянського Союзу стався значний розрив господарських зв'язків України з іншими країнами, і насамперед з Росією. Через це Україна втратила частину її традиційних ринків збуту, зупинилося чимало підприємств через відсутність комплектуючих виробів тощо. Більше того, значною мірою втратила інтерес до виготовлених у нашій країні виробів, приладів, машин, а також виплавленого металу до внаслідок зростання їх енергомісткості та ціни. Тому навіть вироби, в яких вона зацікавлена, не можуть бути реалізовані на ринку, оскільки вони дорожчі за зарубіжні аналоги на 30-50%.

Переважання в експорті України паливно-сировинні групи товарів, їх частка нині перевищує 70%, а разом з товари народного споживання становить понад 90%. В структурі експорту низькою є частка машин, обладнання, об'єктів інтелектуальної власності. Згідно з даними Держкомстату України тільки 0,5% від загальної кількості вироблених інших видів

машин і обладнання за своїми технічними характеристиками були конкурентоспроможними на світовому ринку. В експорті незначною є частка товарів, які виготовляються відповідно до договорів про міжнародну спеціалізацію та кооперування виробництва.

Відмічається значне зростання частки бартерних операцій у зовнішньоекономічній та господарській діяльності всередині країни. Нині ця частка становить майже 80%. Слід заохочувати іноземних інвесторів. Найважливішою умовою цього є стабільність чинного законодавства у зовнішньоекономічній діяльності. Нині, Україна, згідно з оцінкою міжнародних експертів, за створенням надійного інвестиційного клімату посідає лише 130-те місце в світі.

Зовнішньоекономічні зв'язки України в сучасних умовах стають могутнім засобом прискорення науково-технічного розвитку та інтенсифікації економіки. Нині оволодівати найновішими досягненнями науки і техніки без інтенсивного обміну науковими дослідженнями, різноманітними товарами і послугами означає нераціонально використовувати власні ресурси, втрачати час і темпи розвитку. Зовнішньоекономічна діяльність дає змогу прискорювати науково-технічний прогрес

завдяки організації спільних досліджень, швидкому переобладнанню сучасною технікою цілих галузей і виробництв, сприяє розв'язанню багатьох соціальних проблем. Отже, зовнішньоекономічні зв'язки стають одним з основних чинників розвитку господарства України.

14.2. Сучасний стан зовнішньоекономічних зв'язків України

На сучасному етапі соціально-економічного розвитку Україна має тісні зовнішньоекономічні зв'язки з більш ніж 100 країнами світу. Провідну роль у розвитку зовнішніх економічних зв'язків України відіграють країни близького зарубіжжя. Найважливі-

шими торговельними партнерами України є Росія, Туркменія, Біло-Азербайджан, Литва, Казахстан та інші країни. Структура зовнішньої торгівлі України зумовлена спеціалізацією її економіки. Нині питома вага зовнішньоторговельного обороту з цими країнами перевищує 63% від загального товарообігу, в тому числі по експорту цей показник сягає 60%, а по імпорту - більше ніж 65%. Основним торговельним партнером України залишається Російська Федерація, на яку припадає майже половина загальних обсягів торгівлі України. Росія задовольняє майже 100% потреби України в годинниках, швейних машинах; поставляє значну частину легкових і вантажних автомобілів, радіоприймальних пристроїв, програвачів, відеомагнітофонів, персональних комп'ютерів, одягу, взуття, тканин, целюлози, синтетичного каучуку, продукції кольорової металургії, риби і рибопродуктів, задовольняє майже 4/5 потреби в лісоматеріалах, майже 90% потреби в нафті і нафтопродуктах, понад 70% потреби в природному газі; частково поставляє електроенергію і деякі сорти чорного прокату.

В експорті з України до Росії переважають чорні метали, які задовольняють майже половину потреби в них з боку Росії, а також труби, марганцева руда, трактори, сільськогосподарська техніка, прокатне устаткування (в тому числі доменне і сталеплавильне), металорізальні і деревообробні верстати, екскаватори, автомобільні крани, аміак, цемент, автобуси, скло, телевізори, касетні магнітофони, холодильники, вироби із золота, платини та срібла, цукор, олія, м'ясо і м'ясопродукти, молочні продукти та ін. В останні роки зростає експорт України до інших республік колишнього Радянського Союзу, в тому числі за останні два-три роки експорт до Білорусі зріс майже на третину, до Молдови - в 1,6 рази, до Грузії - більше ніж у 10 разів, в Узбекистан в 1,6 рази і т. д. У цілому Україна має позитивне зовнішньоторговельне сальдо Білоруссю, Азербайджаном, Вірменією, Грузією, Молдовою, Таджикистаном, Узбекистаном, Естонією. Разом з тим Україна має велике від'ємне торговельне сальдо з Росією, Туркменією, Казахстаном. Крім країн СНД і

Балтії, Україна розширює зовнішньоекономічні зв'язки з багатьма розвинутими країнами світу. В останні роки найбільші експортні поставки Україна здійснювала до Китаю (майже 1,5 млрд. дол., або 10% загального обсягу експорту; Туреччини (майже 700 млн. дол., або близько 5%), Німеччини (майже 600 млн. дол., або 4%), Італії (близько 3%), Польщі (майже 3%), Угорщини і США (більше ніж по 2%), Словаччини (майже 2%). Сучасна зовнішньоекономічна політика України спрямована на формування нового торговельного режиму з подальшою інтеграцією до світового економічного простору шляхом поступового і зваженого збільшення ступеня відкритості національної економіки. Перш за все передбачається:

- підтримка національних товаровиробників шляхом використання можливостей міжнародно-правового механізму захисту їх інтересів на світовому ринку;
  - прискорення економічних реформ шляхом гармонізації економічного законодавства відповідно до світової системи торгівлі (ГАТТ/СОТ);
  - зняття технічних бар'єрів у торгівлі з провідними країнами
- членами СОТ (США, ЄС), розширення торгівлі з якими забезпечує надходження валюти, стимулює розвиток і технічне оновлення промисловості, сприяє поглибленню виробничої кооперації, забезпечує істотне збільшення іноземних інвестицій.

Одним з головних завдань щодо розвитку зовнішніх економічних зв'язків України є забезпечення просування товарів українського виробництва на нові зарубіжні ринки. Одночасно робитиметься все можливе для збереження традиційних ринків України з державами, які утворилися на теренах колишнього Радянського Союзу. Саме ці країни в найближчій перспективі повинні бути найбільш привабливими для українського експорту. Аналіз структури і обсягів зовнішньої торгівлі України за останні роки свідчить про те, що саме з країнами СНД і Балтії найбільше зріс товарообіг при випереджаючому збільшенні обсягів експорту. Важливим для розвитку взаємовигідних торговельно-економічних

зв'язків з країнами СНД та іншими країнами світу є зміщення акценту з співробітництва на державному рівні до співробітництва на рівні господарюючих суб'єктів шляхом створення спільних підприємств, транснаціональних промислово- фінансових груп, виробничих корпорацій та інших господарських структур.

14.3. Проблеми та перспективи розвитку зовнішньо-економічних зв'язків України

Проблеми підвищення ефективності зовнішньоекономічної політики держави набувають на сучасному етапі виняткового значення. Це пов'язано, по-перше, з рядом факторів внутрішнього характеру: надмірною енерго- і ресурсоемністю галузей народного господарства; низькою конкурентоспроможністю національного виробництва; поступовим занепадом науково-технічного і високотехнологічного промислового потенціалів та ін. По-друге, це обумовлено системою зовнішніх факторів: надмірною (від 20 до 90%) залежністю економіки України від монопольних імпортерських ринків постачання стратегічно важливих товарних позицій (енергоносіїв, сировинних та інших матеріальних ресурсів) для життєво важливих галузей виробництва; наявністю тисяч українських підприємств, задіяних у виробничих циклах, кінцева продукція яких виробляється за межами України; високою залежністю процесу структурного та технологічного реформування економіки України від різних форм зовнішніх джерел фінансування; відсутністю розвинутої зовнішнь- торговельної інфраструктури (інформаційної, законодавчої, маркетингової, організаційної, трейдерської, біржової, виставочної, рекламної тощо); зберіганням Україною статусу "торговельно- ного аутсайдера" світовій торгівлі через відсутність повного чи асоційованого членства у Світовій організації торгівлі (СОТ), Європейському союзу (ЄС), Центрально-Європейській асоціації вільної торгівлі (ЦЕФТА) та інших торговельно-інтеграційних

угрупованнях системи ГАТТ/СОТ, а через це слабкою конкурентозахищеністю зовнішньоекономічної діяльності України в умовах жорсткої конкурентної боротьби на міжнародних ринках товарів, капіталів і послуг; певним тиском інших країн на зовнішньоекономічну діяльність України через прямі та побічні форми різноманітних торговельних, інвестиційних торговельно-стандартних, фітосанітарних, технологічних і фінансових обмежень.

Пріоритетним завданням для України є забезпечення взаємовигідних і стабільних економічних зв'язків з країнами СНД, які утворили Економічний союз, та з країнами Балтії. Через створення умов для ефективних торговельних відносин з цими країнами можна прискорити досягнення стабілізації у вітчизняному виробництві. Проте актуальність розвитку цих відносин не зменшуватиме значення розвитку економічних зв'язків з іншими країнами світу. Зовнішньоекономічні зв'язки з цією групою країн будуть розвиватися переважно на двосторонній основі з одночасним вдосконаленням торговельних режимів на засадах взаємної рівності і спрямовуватимуться на:

- поліпшення торговельного режиму з Російською Федерацією;
- продовження і вдосконалення різних форм торговельно- економічних, коопераційних, інвестиційних двосторонніх стосунків з іншими країнами - членами Митного союзу (Казахстан, Киргизстан, Білорусь);
- поглиблення торговельних та інших форм економічних відносин з країнами, які не є членами Митного союзу (Узбекистан, Туркменістан, Грузія, Вірменія); створення за участю цих країн товарно-транспортних ліній з мінімальним використанням транзитних територій третьої країни (через море - залізниця - автотранспортні шляхи);
- розвиток і поглиблення різнобічного торговельно- економічного співробітництва з Молдовою шляхом обопільної

реалізації усіх переваг угоди про вільну торгівлю двостороннього Митного союзу;

- забезпечення стабільних поставок в Україну на взаємовигідних умовах паливно-сировинних товарів відповідно до потреб народного господарства. З цією метою вживатимуться заходи для збільшення експорту українського капіталу, насамперед у формі прямого інвестування відповідних підприємств нафтогазодобувної та гірничодобувної промисловості країн СНД, освоєння розташованих на їхніх територіях окремих родовищ на основі концесій;
- створення спільних підприємств, транснаціональних компаній, спеціалізованих і кооперативних виробництв на базі угод про спільну діяльність;
- відновлення і зміцнення виробничих зв'язків по кооперації на базі традиційної внутрішньої та міжгалузевої спеціалізації; формування і розвиток нових зв'язків на основі спільного використання прогресивних технологій;
- розвиток прямих договірних економічних зв'язків з окремими суб'єктами (регіонами) Російської Федерації, насамперед з такими, як Тюмень, Комі, Карелія, Якутія, Башкортостан, Татарстан, Далекий Схід, де зосереджено паливно- енергетичні ресурси, які становлять інтерес для традиційного експорту України;
- забезпечення конкурентоспроможності традиційних вітчизняних товарів (продукції агропромислового комплексу і чорної металургії, машин, устаткування) на ринках країн СНД і Балтії; збільшення ступеня інтеграції з країнами Балтії шляхом створення умов для ефективною реалізації режиму вільної торгівлі та посилення через ці зв'язки торговельно-економічних відносин з країнами Центральної і Північної Європи.

Розвиток відносин з ЄС у довгостроковій перспективі, з огляду на геополітичний, гео економічний і історичний європейський статус України, має залишатися одним з пріоритетів зовнішньоекономічної політики України. Метою розвитку

зовнішньоекономічних відносин України з ЄС є забезпечення економічної інтеграції господарства України у загальноєвропейський економічний простір. Це значною мірою залежить від реалізації положень зди про партнерство та співробітництво між ЄС і Україною та тимчасової угоди про торгівлю. Основними пріоритетами мають стати:

- трансформація політичного визначення України як держави перехідною економікою до юридичного закріплення її статусу в законодавстві ЄС з метою отримання відповідних торговельно-економічних, фінансово-кредитних, інвестиційних преференцій;
- розширення доступу українських товарів, зокрема таких важливих, як текстиль, продукція металургійної промисловості та сільського господарства на європейські ринки;
- підтримка ефективних національних товаровиробників шляхом вдосконалення міжнародно-правового механізму захисту їх інтересів, зокрема через укладення відповідних галузевих угод; зняття існуючих бар'єрів у торгівлі та поглиблення виробничої кооперації;
- гармонізація економічного законодавства відповідно до стандартів Європейського Союзу та світової системи торгівлі ГАТТ/СОТ з урахуванням національних економічних інтересів і специфіки економіки України.

Основним етапом на шляху набуття Україною повноправного членства в ЄС має стати створення економічних і правових передумов для початку переговорів про створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС.

Структуру економіки України та країн цього регіону (Польща, Словаччина, Чехія, Угорщина, Болгарія, Румунія, СРЮ, Хорватія, Македонія, Словенія, Албанія) сформовано відповідно до вимог колишньої РЕВ. Це обумовлює необхідність співпраці між ними з подальшим створенням зон вільної торгівлі з найбільш розвинутими країнами регіону, насамперед з країнами Центральноєвропейської асоціації вільної торгівлі. Зовнішньо-

економічна політика України стосовно цієї групи країн повинна передовсім передбачити відновлення таких пріоритетів:

- ефективних традиційних зв'язків, міжнародної спеціалізації, кооперування, зокрема у металургії, транспортному і сільськогосподарському машинобудуванні, хімічній та легкій промисловості;
- раціональних контактів у сфері науки і техніки, особливо з проблем розроблення нових матеріалів і технологій, біотехнологій, проблем фізики низьких температур, ядерної фізики тощо.

Державна політика в прикордонних областях стимулюватиме розвиток пріоритетних напрямів зовнішньоекономічної діяльності з метою використання вигідного розташування прикордонних територій. Основним напрямом транскордонного співробітництва стане здійснення обміну товарами та робочою силою, координація робіт у сфері охорони навколишнього природного середовища, спільного використання інфраструктурних об'єктів, інформаційного обміну тощо.

Крім країн зони ЧЕС, що входять до СНД та ЄС, Україна активно співпрацює з Туреччиною з метою виходу на ринки країн Близького Сходу для забезпечення диверсифікації джерел надходження нафтопродуктів, а також імпорту для легкої промисловості. Завдання зовнішньої економічної політики України стосовно Болгарії та Румунії переважно зберігатимуться згідно з визначеними завданнями щодо відносин з країнами Центральної Європи. Серед заходів, що сприятимуть створенню передумов для плідного співробітництва в рамках ЧЕС є такі, як подолання або зниження митних бар'єрів, укладення міждержавних угод про режим прибережної торгівлі, створення багатосторонньої системи розрахунків з використанням спільного міждержавного банку відповідних країн, створення ряду прибережних спеціальних (вільних) локальних економічних зон.

Активізація економічних стосунків з Ліваном, Кувейтом, Туреччиною, Єгиптом, Сирією, Саудівською Аравією, Об'єднаними Арабськими Еміратами та іншими країнами регіону

має велике значення з точки зору забезпечення економіки України альтернативними джерелами енергоносіїв та фінансовими "портфельними" інвестиціями. Регіон може стати також великим споживачем інженерно-технічних послуг України по спорудженню промислових та цивільних об'єктів, транспортної і комунальної структури. За певних умов доцільно буде співробітничати у розвитку трансконтинентальної системи транспорту та зв'язку. Виважена політика дозволить українським підприємствам військово-промислового комплексу одержати необхідні для конверсії кошти від торгівлі військовою технікою, озброєнням та ремонтними послугами.

Індія та Китай є одним із головних суб'єктів міжнародної торгівлі для України. Але подальше збільшення масштабів торгових операцій повинно доповнюватися розвитком виробничої кооперації з ефективним використанням фінансово-економічних можливостей Китаю, дешевої сировини для легкої, харчової і хімічної промисловості - з Індії, а також науково-технічного потенціалу України. Необхідним є пошук резервів для значного збільшення експорту української продукції машинобудування і передових технологій на взаємовигідній основі, насамперед для реконструкції об'єктів, споруджених за часів колишнього СРСР.

В'єтнам, Індонезія та країни Південно-Східної Азії - потенційні партнери для нашої економіки у XXI столітті. Вони можуть стати значними ринками для торгівлі машинно-технічною продукцією, для надання інженерно-технічних послуг, підготовки кадрів тощо. Україна може брати участь у реалізації значного інвестиційного капіталу, що спрямовується на будівництво великих об'єктів енергетичного та промислового призначення. Одним з напрямів розвитку економічних відносин повинно стати співробітництво, пов'язане із впровадженням у вітчизняне виробництво сучасних науково-технічних досягнень з наступним спільним виходом на ринки третіх країн з високотехнологічною продукцією. Поширюватиметься залучення в Україну іноземних інвестицій, збільшуватимуться обсяги експорту традиційної продукції української промисловості (металопрокат, вироби

важкого машинобудування, верстати середньотехнічного рівня, мінеральні (добрива, інша хімічна продукція) та імпорту порівняно дешевих, але високотехнологічних виробів для виробничого і невиробничого використання.

Протягом багатьох років між Україною та країнами Латиноамериканського континенту існували розгалужені економічні зв'язки (українська сторона здійснювала поставки енерготурбін, тракторів,

екскаваторів, автотранспортувачів, кранів, українські фахівці брали участь у будівництві різноманітних об'єктів). Надалі потрібно поновити і розширити зв'язки, що існували раніше, для просування українських товарів на латиноамериканському ринку. Враховуючи заінтересованість Аргентини, Бразилії, Чілі в реалізації своїх національних космічних програм, корисним вбачається співробітництво у сфері обміну ліцензіями та "ноу-хау" в аерокосмічній галузі.

Серед інших країн світу Україна співпрацюватиме і розширюватиме економічні зв'язки з країнами Північної (Єгипет, Марокко, Туніс та ін.) і Західної Африки (зокрема, Гвінейською Республікою), з іншими арабськими державами Середземномор'я, а також з Ізраїлем. Набуватимуть подальшого розвитку економічні зв'язки з Мексикою, з нафтовидобувними країнами - Індонезією, Брунеєм, Нігерією, Південно-Африканською Республікою.

Перспективи подальшого розвитку та вдосконалення зовнішніх економічних зв'язків України пов'язані з проведенням єдиної зовнішньоекономічної політики держави, реалізацією її економічних інтересів і безпеки, проникненням та зміцненням позицій національного товаровиробника на зовнішніх ринках товарів та послуг, посиленням конкурентоспроможності української продукції, збільшенням її експорту, надходжень іноземних інвестицій, здійсненням контролю за надходженням в Україну валютних цінностей, захистом прав і законних інтересів України, вітчизняних та зарубіжних суб'єктів господарської діяльності.

14.4. Інтеграція України у світове господарство

Розбудова незалежної України об'єктивно потребує входження її у світове господарство на організаційно-економічних засадах ринкових відносин на принципах рівноправності та взаємної вигоди у співробітництві. Об'єктивна необхідність інтеграції України у світове господарство і розвитку її міжнародних відносин безпосередньо впливає передусім з потреб використання у національній системі відтворення міжнародного поділу праці для прискорення переходу до ринкової економіки країни з метою її розвитку і зростання багатства суспільства. Така необхідність сприяє формуванню ефективної структури економіки країни. Зовнішньоекономічні зв'язки в процесі інтеграції України у світове господарство охоплюють також комплекс екологічних проблем, що розв'язуються спільними зусиллями. Нарешті, розвиток зовнішньоекономічних відносин відкриває додаткові можливості у створенні належних умов для задоволення життєвих потреб народу України.

Поряд з об'єктивною необхідністю інтеграції України у світове господарство та розвитку її зовнішньоекономічних відносин існують і об'єктивні можливості для таких процесів. До них насамперед належить економічний потенціал нашої країни, що дає підставу для належної участі у міжнародному поділі праці. Об'єктивною можливістю для інтеграції у світове господарство є вироблення механізму зовнішньоекономічних зв'язків, по-перше, на макрорівні - загальнодержавному; по-друге, на мікрорівні підприємств; по-третє, на глобальному та регіональному макрорівнях через участь у спеціалізованих і багатоцільових економічних міжнародних організаціях ООН і регіональних економічних об'єднаннях типу Чорноморської зони співробітництва. Поєднання об'єктивної необхідності та об'єктивних можливостей входження України у світове

господарство робить цей процес закономірним.

Відомо, що енергетичне самозабезпечення є однією з головних умов незалежності. Досягти його Україна може, якщо візьме курс на модернізацію наявних і спорудження нових сучасних екологічно чистих вугільних та газотурбінних електростанцій, на розвиток власного енергетичного машино- та котлобудування, скориставшись вітчизняними науковими та виробничими здобутками й досягненнями високорозвинутих країн. Без розвитку відповідних форм зовнішньоекономічних відносин зробити це практично неможливо.

В умовах формування сучасної моделі міжнародного поділу праці (МПП), основу якої має становити якісно оновлена технологічна база виробництва, Україна повинна поступово, цілеспрямовано розв'язувати проблеми ефективної участі у МПП, використовуючи зовнішньоекономічні зв'язки для реалізації. Отже, для прискорення процесу входження України у світове господарство слід брати до уваги такі обставини:

- основними орієнтирами українських товаровиробників мають бути технологічні фактори, світові стандарти, культура виробництва та динаміка ємності світового ринку. Природні фактори у таких випадках практично не відіграють суттєвої ролі, тому що визначальна роль належить суто технологічним можливостям. Під впливом дії технологічних факторів підприємство переходить на параметри світового виробничого процесу: якість продукції, її асортимент, відповідність моді, рівень витрат. Уніфікується також його виробництво незалежно від розмірів країни;
- необхідною умовою сучасного ефективного виробництва стало наближення потужностей підприємств, технологій, технічного оснащення та серійності до таких світових критеріїв оптимальності, як орієнтація не на масове виробництво, а на конкретного споживача. На ці критерії повинні орієнтуватись експорто-орієнтовані підприємства, що дасть змогу інтегрувати національну економіку зі світовим господарством;
- внаслідок інтернаціоналізації продуктивних сил немає потреби створення в країнах світового господарства максимально

галузево розгалужених виробничих систем, включаючи підприємства з повним технологічним циклом, що на попередніх етапах розвитку країн світу впливало з концепції максимального самозабезпечення.